

LIGE MULIGHEDER I DAGENS SAMFUND

ARBEJDSPROGRAM 2008-2011

Endelig version

Indledning

Dette arbejdsprogram blev vedtaget på Danske Døves Landsforbund, DDL's landsmøde den 18. – 20. april 2008 i Odense Kongrescenter. Arbejdsprogrammet danner rammen om DDL's arbejde de kommende 3 år.

DDL vil de næste tre år arbejde for døves lige muligheder i dagens samfund. Vi ønsker **en anerkendelse af dansk tegnsprog.**

En anerkendelse af dansk tegnsprog skal - udover at være medvirkende til at anerkende vores behov for tegnsprog - også sætte fokus på hvilke muligheder, døve skal have for at være ligeværdige med hørende i dagens samfund. En anerkendelse af dansk tegnsprog alene giver ikke automatisk en masse rettigheder. Når man anerkender tegnsprog, må man også anerkende, at der skal *forskes* i sproget på samme måde, som der forskes i andre sprog.

I forbindelse med **FN's handicapkonvention** vil vi fortsat kæmpe for at få gennemført nogle af de mærkesager, som vi mener, bør følge med en anerkendelse. Måske kan gennemførelsen af disse sager så medvirke til en anerkendelse i stedet. Vi mener ikke, at det afgørende er, hvad der kommer først, men at vi får lige muligheder i dagens samfund.

Vi vil arbejde for, at Folketinget giver tegnsprog en form for officiel anerkendelse, så der kan oprettes et **sprognævn** for dansk tegnsprog, ligesom arbejdet med **ordbogsprojektet** kan gøres permanent.

De næste tre år vil Danske Døves Landsforbunds politiske arbejde have særlig fokus på

- Tilgængelighed
- Uddannelse og arbejdsmarked
- Tegnsprogstolkning

Vi vil i samarbejde med World Federation of the Deaf, WFD og European Union of the Deaf, EUD fortsat arbejde for bedre muligheder for **døve i ulandene og resten af verden**, da der stadig er meget arbejde at gøre med at få etableret organisationer, tegnsprogskurser, tolkeuddannelser mm. i disse lande

Også **døve grønlandere** og **døve med anden etnisk baggrund** (indvandrere og flygtninge) skal der fokuseres på. At komme fra et andet land med et andet sprog og en anden kultur kan være en omvæltning, især hvis man er flygtning. Vi er nødt til at sikre, at disse personer får tilbudt relevant tolkeassistance og sociale netværk hurtigst muligt.

Vi kan desuden se, at det sker rigtig meget på det **bioetiske område** i disse år. Vi mener, det er vigtigt at være en del af denne debat.

Livsvilkårene for **ældre døve** og tilbuddene til **døve forældre med døve og hørende børn** skal prioriteres. Det er vigtigt, at den daglige kommunikation foregår ligeværdigt. Vi vil fortsætte vores arbejde med ældrevejledningen og forældrevejledningen. Vi vil fortsat følge med og sikre, at alle kommuner tilbyder kvalificeret vejledning og rådgivning til døve på tegnsprog.

I samarbejde med Center for Døve vil DDL sikre, at **døve med funktionsnedsættelser** modtager service af høj kvalitet, og at der er tidssvarende botilbud samt gode beskæftigelses- og aktivitetstilbud til dem.

På **førskole- og skoleområdet** oplever vi vidtrækkende forandringer på grund af den teknologiske udvikling med cochlear implantation, CI. DDL vil i samarbejde med døve- og centerskolerne og forældreforeningen Bonaventura samt andre interessenter arbejde for, at døve børn med og uden CI får kvalificeret undervisningstilbud, ligesom deres familier tilbydes bred og nuanceret information og relevant vejledning.

DDL støtter de døves menigheders arbejde med fortsættelsen af **bibeloversættelsesprojektet**. Da Bibelen på tegnsprog efter planen skal autoriseres af H.M. Dronningen, vil det uden tvivl få nogen betydning for DDL's arbejde for anerkendelsen af dansk tegnsprog.

Et lige samfund kræver også, at der er **kulturtilbud** på lige vilkår for alle. Kulturarrangementer skal være tilgængelige for døve såvel som hørende.

Hovedbestyrelsen
Marts 2008

Tilgængelighed

Tilgængelighed vil være et af vores tre fokusområder. For at sikre lige muligheder i dagens samfund kræver det, at der er fuld tilgængelighed. Danske Døves Landsforbund er glad for de tiltag, der er sket de sidste par år blandt andet muligheden for at sende alarm via SMS og tolkning af valgkamp og nyhedsudsendelser.

Men der er stadig arbejde at gøre, og vi ønsker fortsat at have fokus på tilgængelighed. Vi ønsker at eliminere de barrierer, hvor døve ikke inkluderes i samfundet. Derfor vil vi i løbet af de næste tre år arbejde på, at den **informative tilgængelighed** øges. Konkret vil vi arbejde for at

- Informationer, der gives i det offentlige rum, skal ske visuelt (skilte, tekster, billeder, tegn, tegnsprog eller lignede)
- Offentlige informationer, f.eks. på hjemmesider, skal oversættes til tegnsprog
- Flere TV udsendelser skal tolkes, og døve skal være med til at bestemme hvilke programmer, der skal tolkes.
- WebTV også bliver tegnsprogstolket
- Tekster til biograffilm og film på DVD
- Bedre tekstning af de daglige direkte nyhedsudsendelser
- Kulturevents

Også den **kommunikative tilgængelighed** er vigtig at have fokus på. Den teknologiske udvikling er lynhurtig, og vi skal sikre, at vi ikke bliver overhalet indenom, men hele tiden er med. Helt aktuelt vil vi gerne arbejde for at

- Forsyningspligten løbende følger med udviklingen
- Få en anvendelig videotelefoni med veluddannede videotolke
- Der integreres video i dørtelefonerne i opgange med døve beboere

Uddannelse og arbejdsmarked

Opvækst, skolegang og uddannelse

Det andet af Danske Døves Landsforbunds primære fokusområder er uddannelse og arbejdsmarked. Begge områder er vigtige i forhold til lige muligheder i dagens samfund. Vi ved, at mange døve ikke har en uddannelse.

I dag skal stort set alle have en uddannelse for at have et arbejdsliv. Vi er derfor nødt til at sikre, at der er ordentlige forhold på uddannelserne f.eks. i forhold til kommunikation. Uddannelse dækker meget bredt, helt fra folkeskolen til universitetsuddannelse samt videre- og efteruddannelse.

Inden for førskole, skole og fritidstilbud har DDL valgt at dele vores fokusområde i to, da vi mener, der er forskellige behov i de to grupper

- Døve børn uden CI
- CI-børn

Døve børn uden CI

For døve børn uden CI, er det vigtigt, at der er kvalificeret undervisningstilbud, der indeholder tegnsprog, og at vi har tæt kontakt med forældrene, da det er deres sag, vi skal tale. Vi tror, at gruppen af døve tegnsprogsbrugere vil ændre sig på sigt. Gruppen af døve med flere handicaps vil formentlig vokse, og vi skal blive bedre rustet til at skaffe viden og sætte os ind i denne gruppes behov indenfor førskole, skole og fritidstilbud.

DDL vil arbejde for

- At døve- og centerskolernes viden og ekspertise skal bevares og videreudvikles i takt med nye behov og krav
- At undervisningstilbud skal bestå af en vifte af reelle valgmuligheder fra det traditionelle døveskolemiljø til et centerskolemiljø med mulighed for at være i grupper på tegnsprog og inklusion i normale klasser.
- At der skal være let tilgængelig vejledning for skoler med elever med høretab
- At Nyborgskolen og Castberggård er gereret til nye udfordringer med nye og anderledes tilbud til unge døve og andre døve i alle aldre

CI børn

For døve børn med CI henvises der til DDL's papir "Cochlear implantation – CI. Det mener vi i Danske Døves Landsforbund".

Siden 1993 har man herhjemme haft muligheden for at operere døve børn med cochlear implant, CI, og på landsplan er omkring 400 børn allerede blevet implanteret. For DDL er det ikke længere et spørgsmål om *for* eller *imod* CI. Udviklingen med CI går så stærkt, at vi forpligter os til at følge med i udviklingen, således at vi løbende kan justere og tilpasse vores udmeldinger i takt med forskningsresultaterne og erfaringerne fra praksis.

Med holdningspapiret vil DDL fremhæve

- At DDL forventer nuanceret forskning af CI børns udvikling
- At DDL forventer grundig og alsidig information til forældrene
- At tegn og/eller tegnsprog ikke er skadeligt
- At CI børn bør tilbydes en bred vifte af forskellige kommunikationsmuligheder
- At CI børn bør have mulighed for samvær med ligestillede
- At døve forældre skal bruge tegnsprog til deres CI børn
- At CI børn med funktionsnedsættelser bør undersøges nærmere

DDL vil gerne samarbejde med alle interessenter på CI området og være i dialog med dem om, hvordan den nye teknologi bedst kan udnyttes af døve i alle aldre.

DDL vil sikre sig, at ingen familier til børn med og uden CI bliver tabere i systemet, og vi vil også sikre os, at voksne døve med CI får god og relevant vejledning.

Derudover ønsker vi:

- At der skal øget fokus på information til skoler og lægepraksisser om døve og tegnsprog
- At de nationale test og afgangsprøver skal kunne tages på tegnsprog og være landsdækkende
- At gruppen af lærere og pædagoger får en opdateret uddannelse
- At få skabt en bevidsthed blandt døve om vigtigheden af videre- og efteruddannelse på flere niveauer
- At støtte DDU med deres projekt om uddannelsesvejledere, der kan afhjælpe nogle af de mange barrierer for døve, der vil i gang med en længerevarende uddannelse
- At der skal være flere konkrete og gode tilbud om efteruddannelse, omskoling m.m., der sikrer døve arbejdsløse mulighed for at tilpasse sig arbejdsmarkedets krav
- At der i samarbejde med KC/Professionshøjskolen skal oprettes et uddannelsesstilbud til døve som tegnsprogstolk/relætolk

Arbejdsmarked

Den periode man er på arbejdsmarkedet er den længste i ens liv. Det er vigtigt, at man trives, at kommunikationen fungerer, og at man føler sig som en del af arbejdspladsen. Men først og fremmest er det vigtigt, at man overhovedet har et arbejde.

Epinions store uddannelses- og arbejdsmarkedsundersøgelse fra 2006 viser, at det desværre kun er 48% af alle døve mellem 18 og 65 år, der er i beskæftigelse.

Samtidigt ser vi, at flere og flere arbejdspladser i døveverdenen lukker. Derfor frygter vi, at der kommer øget arbejdsløshed i fremtiden. Der ligger en stor opgave for DDL i at forsøge at vende udviklingen, og vi vil derfor sætte ind på flere områder:

- En kontinuerlig indsats for at informere jobcentrene i de 98 nye kommuner om døves muligheder på arbejdsmarkedet og bevilling af tolk mv. Desuden vil vi fortsætte informationen til arbejdsmarkedet om døve og om tegnsprog samt fortsætte og videreudvikle Tid til tegnsprogs portalen, således at den løbende er opdateret med alle forhold vedr. døve og arbejdsmarkedet.
- Vi vil også fortsætte og udbygge informationen til døve på tegnsprog om egne muligheder og rettigheder på arbejdsmarkedet. Herunder vil vi i den kommende periode have særligt fokus på, at døve informeres og uddannes i det faglige system.
- Idet vi vil bygge videre på de erfaringer, der er indhøstet via projektet Tid til Tegnsprog, vil vi arbejde videre med at etablere et korps af døve konsulenter, der kan tage ud på arbejdspladserne og på den måde være med til at nedbryde fordomme om døve.
- Flere døve iværksættere skal have støtte, inspiration og opmuntring til nye initiativer.
- Flere konkrete og gode tilbud, der klæder døve arbejdsløse på til jobsøgning: tilbud om at skrive ansøgninger, søgemuligheder efter job på internet og job-baser, tilbud om, hvordan man manifesterer sig til en jobsamtale m.m.
- Bakke op om projekter, der kan afhjælpe arbejdsløsheden eller som udvikler nye modeller for, hvordan døve bedst integreres på arbejdsmarkedet. Der er flere konkrete projektplaner hos vores samarbejdspartnere, som DDL er med til at støtte op om og koordinere via vores deltagelse i styregruppen vedr. arbejdsmarkedsprojekter.
- Derudover vil vi arbejde for at sikre, at der skabes og bevares gode arbejdspladser indenfor døveverdenen

med et tegnsprogsmiljø, hvor døve kan trives sammen med hørende medarbejdere.

Tegnsprogstolkning

Det tredje fokusområde er tegnsprogstolkning. Der henvises til DDL's **visionspapir** "Gratis og fleksibel adgang til tegnsprogstolkning af høj kvalitet".

Dette visionspapir skal bruges som udgangspunkt for at debattere fremtidens tolkemarked.

DDL's vision er, at døve skal have tegnsprogstolkning af høj kvalitet. Vi kræver dygtige og uddannede tegnsprogstolke. Vi kræver, at servicen er af høj kvalitet. Vi kræver, at det skal være nemt for enhver tolkebruger at bestille og få tolk uden at tænke på betalingsspørgsmålet.

Den nye hovedbestyrelse skal i samarbejde med sekretariatet, Foreningen af Tegnsprogstolke og andre interessenter drøfte, hvordan vi kan løse en række problemer med henblik på at nå de 8 nedennævnte mål i visionspapiret:

1. Betalt tolkebistand i alle situationer skal være en lovfæstet ret
2. Døve skal have ret til frit valg mellem godkendte udbydere
3. Bevarelse af et akutberedskab og sikring af tolk i yderområderne
4. Nem adgang til at rekvirere tolk
5. Et fleksibelt system med indbygget service af høj kvalitet
6. Videotolkning bør snarest muligt se dagens lys herhjemme
7. Tolkning af høj kvalitet
8. Ingen skal have afslag på tolk

Tolkeområdet er i en brydningstid. Vi går fra en periode med monopol til et frit marked. Hvilke opgaver kan varetages af det frie marked? Er der nogen, der ikke vil blive løst? På hvilke områder er der brug for forsyningspligt? Vil der være tolke nok til at løse de mange opgaver? Hvornår er der for mange tolke, hvis vi fortsætter med at uddanne dem i de kommende år? Vi går fra en periode med en enhedspris på tolkning og uden

konkurrence på prisen til en periode, hvor vi har en vis grad af prisdifferentiering. Hvad betyder prisdifferentieringen for levering af tolk til døve i yderkanterne? Der er alt for mange aspekter, der ikke er blevet belyst.

Derfor har DDL søgt og fået 1,1 million kr. fra satspuljen til **en udredning af tolkeområdet i Danmark**. En af de mest oplagte opgaver er en fremskrivning af tolkebehovet, der bygger på en grundig analyse af døves behov, udviklingstendenser i uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet samt udviklingen i ældrebefolkningen. Undersøgelsen skal laves af Epinion, som også har lavet arbejdsmarkedsundersøgelsen for 2 år siden.

I forbindelse med tolkeudredningen vil der være særligt fokus på at analysere, hvilke barrierer der er i forbindelse med bevilling af tolk til arbejdsmarkedet. DDL vil arbejde aktivt for, at udredningens konklusioner vil blive taget til efterretning af alle involverede parter på området.

Vi vil kæmpe for at sikre døve **ret til tolk**, hvor det i dag endnu ikke er en lovsikret rettighed: Det drejer sig om tolk til ansættelsessamtaler, tolk i forbindelse med bierhverv (udover de 37 timer) samt tolk i forbindelse med sociale aktiviteter på arbejdspladsen. Herudover gælder det om at få sikret ret til tolk til efteruddannelse, også hvis dette sker på eget initiativ og selve efteruddannelsesgebyret således ikke betales af arbejdspladsen.

Øvrige mærkesager og projekter

Vi har valgt at have særskilt fokus på de tre områder: Tilgængelighed, arbejdsmarked og uddannelse samt tegnsprogstolkning. Udover disse tre fokusområder har vi også nogle andre mærkesager, vi ønsker at arbejde for bliver gennemført i løbet af de næste tre år.

Kultur

- Vi ønsker at styrke teaterområdet, f.eks. vil vi fortsat støtte sommerhøjskolen i Odsherred og Glad Teater
- Vi vil fortsætte med at købe danske og udenlandske gæsteforestillinger til både København og provinsen
- Vi vil støtte døve, der tager skuespilleruddannelse
- Vi vil tilbyde flere kreative workshops inden for teater, kunst, film, foto, video, dans og lignende
- Vi vil forsøge igen at arrangere en filmfestival for døve

- Vi vil støtte "Døves kulturdag", "Carl Becker Tegnsprogsfestival" og "Døves Internationale Tegnsprogsdag"
- Vi skal støtte Døves Historiske Selskab i deres arbejde med Studiesamlingen – bl.a. registrering af historisk materiale

Ældre døve – besøgstjenesten

DDL vil fortsat arbejde for, at ældre døve får tilbud og rådgivning, der ligestiller dem med ældre hørende borgere.

Derudover vil DDL sørge for

- At den populære ordning med besøgsvenner på frivillig basis kan fortsætte fremover.
- At døve sikres ret til merudgiftsydelse også efter at de er blevet folkepensionister.
- At ældre døve får god information om nyheder af interesse for døve ad flere kanaler, og at de kender deres ret til at få social tolk i det omfang, der er behov for det.

Tegnsprogsuddannelser for døve

De fleste voksne døve har aldrig modtaget undervisning i tegnsprog, døves kultur og historie. DDL vil arbejde for, at voksne døve får mulighed for at studere indenfor:

- Kurser på aftenskolebasis
- Kompetencegivende kurser
- Videregående uddannelse som på BA, MA og PhD niveau
- Uddannelse af døve tegnsprogsundervisere

Vi mener, at ovennævnte kurser og uddannelser kvalificerer døve til at arbejde som lærer, pædagog, tolk, studievært, tegnsprogsunderviser, foredragsholder og informant.

Tegnsprogsuddannelser for hørende faggrupper og andre interesserede

DDL vil fortsat arbejde for, at faggrupper indenfor døveverdenen skal have tilbud om tegnsprogsuddannelse. Det er DDL's mål, at disse faggrupper skal have et tegnsprogsniveau svarende til en bestået etårig basisuddannelse i tegnsprog på tolkeuddannelsen.

Igangværende projekter

Projektet om Ordbog over Dansk Tegnsprog

Projektet afsluttes 30. 4. 2008.

DDL arbejder for, at projektet kan fortsætte og helst bliver permanent

Forældrevejledningsprojektet

Projektet afsluttes 31. 12. 2009.

DDL vil holde fast i den tidligere socialminister Eva Kær Hansens løfte om, at ordningen med forældrevejledere kan gøres permanent.

Ældrevejledningsprojektet

Projektet afsluttes den 31. 12. 2008.

Målet er, at ordningen bliver permanent. Center for Døve og kommunerne aftaler finansieringen.

Projektet Tid til Tegnsprog

Projektet afsluttes april 2008

Dette projekt bliver en del af et nyt og større projekt "Oplysningskampagne for at fremme døves integration på arbejdsmarkedet, i uddannelsessystemet og i samfundslivet generelt. Se nedenstående under "Nye projekter".

Projektet om døve grønlændere i Danmark

DDL har modtaget i alt 250.000 kr. til projektet. Vi skal i gang med at undersøge døve grønlænderes situation i Danmark.

Nye projekter

Nedenstående liste over ønsker og forslag til nye projekter. Projekterne er opstillet i en tilfældig rækkefølge. Det er umuligt at iværksætte alle projekter, da vi ikke har resurser til det. Hovedbestyrelsen er nødt til at foretage en prioritering på baggrund af vurdering af aktuelle behov og økonomiske muligheder.

Oplysningskampagne for at fremme døves integration på arbejdsmarkedet, i uddannelsessystemet og i samfundslivet generelt.

DDL har søgt om 6 millioner kr. fra satspuljen til dette projekt. I skrivende stund ved vi ikke, om ansøgningen er bevilget. Dog ser det ud til, at vi skal søge pengene i en pulje, som beskæftigelsesministeriet har afsat til formålet, og det er positivt at vide, at de planlægger at støtte os.

Udredning af tolkeområdet

Se afsnittet tolkning.

DDL har søgt om 1,1 million kr. fra satspuljen til dette projekt.

Ansøgningen er bevilget, og Epinion er gået i gang med undersøgelsen.

Oversættelse af offentlige hjemmesider og andre samfundsrelaterede informationer til tegnsprog samt undersøgelse af muligheder for web baseret TV

Arbejdsmarkedsrelaterede projekter

DDL vil fortsætte med at følge udviklingen på arbejdsmarkedet og iværksætte projekter. Desuden vil DDL fortsætte med at koordinere de forskellige arbejdsmarkedsprojekter og samarbejde med andre institutioner og organisationer omkring projekter om døve på arbejdsmarkedet.

En kvalitativ undersøgelse af forudsætninger og behov hos grupper af arbejdsløse, igangsættelse af en mentorordning på arbejdsmarkedet, en tegnbase for fagtegn til hjælp for tolkning på faglige uddannelse og et tolkebrugerkursus for alle uddannelsessøgende.

Voldsramte døve kvinder

Der er brug for at få afdækket problemets omfang og behov for krisehjælp

Undersøgelsen vil danne baggrund for DDL's arbejde på dette område

Tinnitus og meniere

Et projekt i Sønderjylland er igangsat, og resultatet derfra vil forhåbentligt vise, hvad DDL kan gøre på dette område.

Lokalt udsatte døve

Der er behov for at få afdækket problemets omfang.

Undersøgelsen vil danne baggrund for DDL's arbejde på dette område.

Seksuelle overgreb på børn og unge

Der er behov for oplysningsmateriale til forebyggelse af seksuel mobning og overgreb af børn og unge. Danske Døves Ungdomsforbunds tidligere projekt "Grænser" kan med fordel videreudbygges.

Medlemsservice, information og det lokalpolitiske arbejde

Det nye medlemskab, som landsmødet vedtog i 2005, er blevet en succes. DDL har fået flere nye medlemmer, og vi må sige, at det har været en succes.

DDL vil fortsat arbejde for

- Udbygning af medlemsservice
- Flere medlemsfordele
- Styrkelse af kommunikation mellem DDL og medlemmerne

Med hensyn til **information** vil DDL fremover i endnu højere grad gøre brug af medierne til omtale af DDL's mærkesager. DDL vil i de kommende år

- Bevare og videreudvikle vores pressenetværk
- Flittigt udsende nyheder både på dansk og tegnsprog på www.deaf.dk
- Løbende udsende pressemeddelelser
- Fortsat skabe synergi mellem DDL's medier (DDL's website og Døvebladet)
- Opretholde den røde tråd gennem DDL's medier til gavn for alle

På grund af kommunalreformen og DH's nye struktur vil DDL i den kommende periode styrke det **lokalpolitiske arbejde** som et højt prioriteret område.

DDL vil i samarbejde med vores repræsentanter i lokale DH afdelinger

- Opretholde og videreudvikle netværket
- Benytte netværket til gensidig information om det handicappolitiske arbejde både på landsplan og lokal plan.
- Løse en række problemer som bedst kan løses lokalt
- Deltage i relevante kurser arrangeret af DH
- Arrangere skræddersyede kurser til DDL's repræsentanter i DH afdelinger

Derudover står hovedbestyrelsen og foreningskonsulenten til rådighed i forbindelse med

- Besøg hos foreningerne (foredrag og/eller debat om aktuelle problemer eller døvepolitiske spørgsmål)
- Hjælp med løsning af foreningsspørgsmål

DDL vil tage hul på diskussionen om balancen mellem frivilligt og professionelt arbejde.